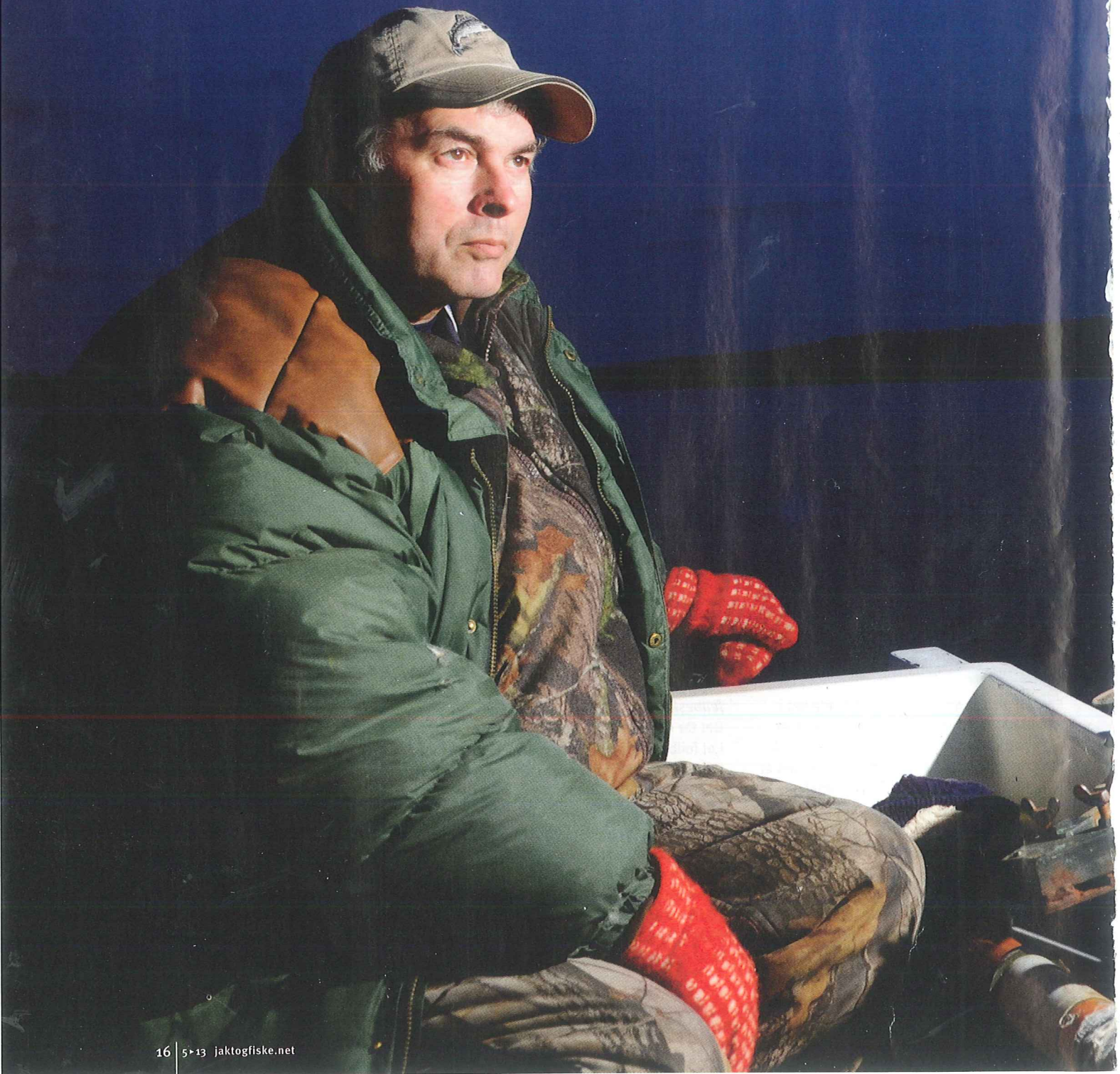

MJØSA:

Dorgesjø i ve

rdensklasse

For mange er dette vårens vakreste eventyr og startskuddet går 1. mai. Her får du tipsene for å lykkes i et stevnemøte med verdens største innsjørret.

Sandsøra og Langodden er gromplasser om våren. Strandsonen her kan på denne tiden være svart av krøkle.

Stein Egil Kristiansen har jaktet storørret i Furnesfjorden siden guttedagene. Han holder tradisjonen med bruk av dreggesprøtt og devonspinnere til agn i hevd, og har tatt 22 pundinger i Mjøsa. Persen er 9,2 kg. 1. mai er en årets store dag.

Devonsluken har alltid vært en stor-ørretfanger. Her en Toten-devon i rødt (t.v.), som fortsatt er i produksjon.

Jakt & Fiske

AV MORTEN B. STENSAKER
TEKST OG FOTO

Brumunddal båthavn, tidlig i mai. Vannet i elvekjeften til Brumunda renner blankt og stille. Mjøsa har steget noen få centimeter fra vintervannstanden. Johnny Nohr og sønnen Aleksander på åtte setter kurs ut den 10 km lange Furnesfjorden, Mjøsas lengste, beliggende mellom Hamar og Brumunddal. Fjordarmen regnes som det beste området for ørretdorging på våren.

For den som er bitt av dreggebasilen starter det nye året 1. mai. Døgnet snus på hodet, da det er sein kveld og tidlig morgen at vårfisken er best.

– Etter noen netter merker du kjøret, smiler Nohr fra Nes. Åpningsnatta startet med en pen ørret på 4,6 kg for hans vedkommende. En på samme størrelse sa takk for seg ved båtripa.

I området utenfor Nerliholmen, eller «Holmen» som den kalles lokalt, teller vi 17 båter. Et *hot* område. Hastigheten er lav, vannet er kaldt og fisken treg. Ekkoloddet om bord i Johnnys Hansvik 21 Combi viser en hastighet på 2–2,5 knop og en vanntemperatur på rundt 5 C°.

For øvrig gjelder vikeplikt fra høyre, fire sluker per båt og påbud om bruk av lanterne.

Krøkle er mjøsørretens viktigste byttefisk. Hver vår kommer den i tette stimer inn til land for å gyte. Gytingen foregår ved en vanntemperatur på ca. 6 C°. De seinere årene har krøkle som agn fått flere tilhengere, både vår og høst.

Krøkle – Mjøsas lodde

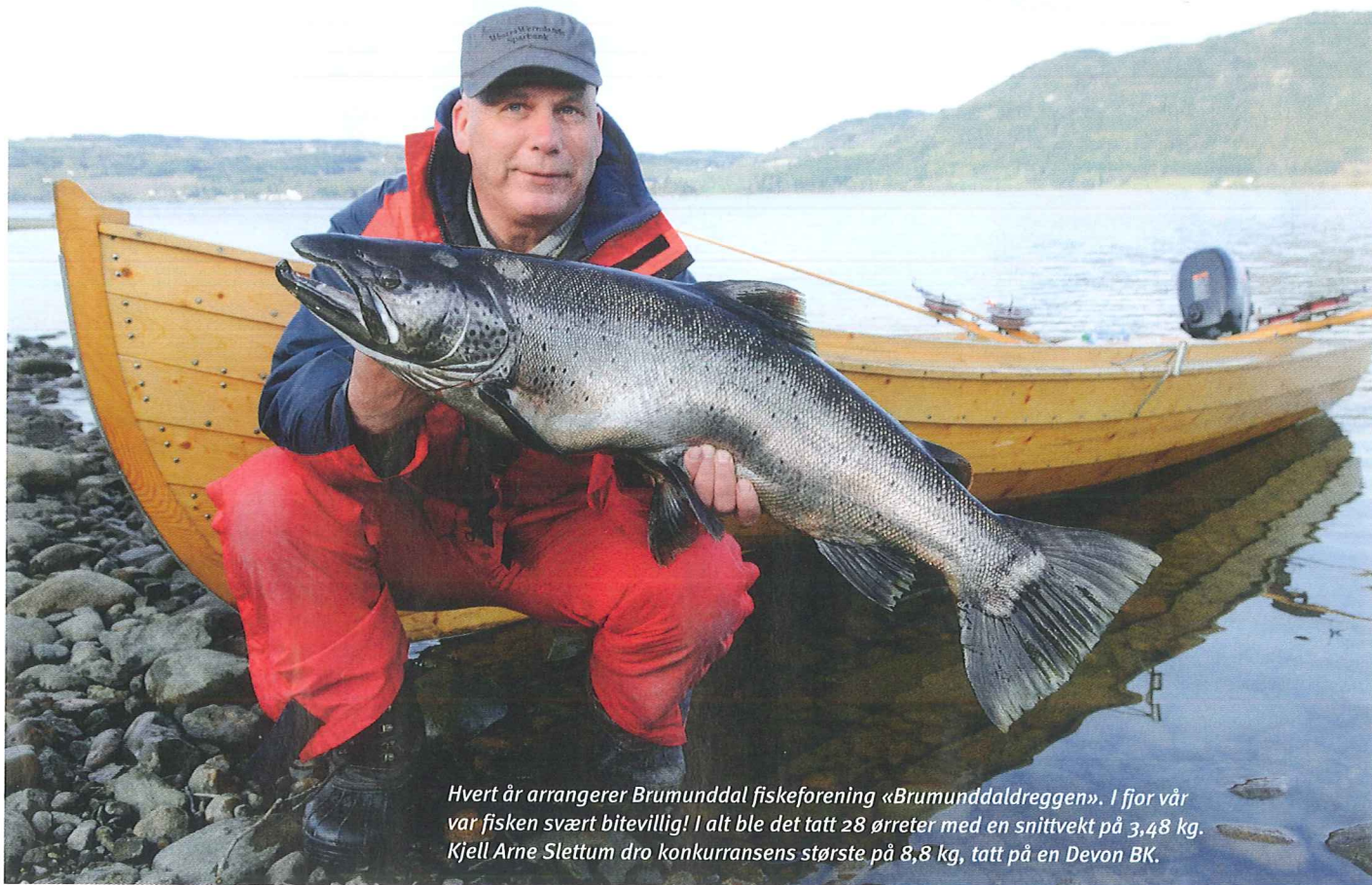
Krøkle (*Osmerus eperlanus*) er en av mjøsørretens viktigste byttefisker og en nøkkelart i innsjøens fiskesamfunn. Den tilhører loddefamilien og er nært beslektet med laksefamilien.

Krøkla er langstrakt og minner om lodde. På dagtid holder fiskene sammen i lange, båndformede stimer på 10–20 meters dyp, mens stimene oppløses mot kvelden for næringssøk. Krøkla i Mjøsa er meget tallrik, passe stor og et lett-fanget bytte for ørret, gjedde og abbor og periodevis også lake.

Krøklebestanden svinger. Når bestanden er mindre, kompenseres ørreten dette ved å spise lågåsild og sik, som også finnes i gode bestander.

I Norge finnes krøkle i innsjøer som Røgden på Finnskogen, Storsjøen i Odalen, Øyeren ved Lillestrøm, Eikeren ved Hokksund og Seljordsvatnet ved Seljord.

I Storsjøen i Rendalen, Hedmark, er krøkle nylig påvist. Høgskolen i Hedmark, med professor Kjartan Østbye i spissen, har her et prosjekt hvor de ser på effekter for fiskesamfunnet etter en introduksjon av krøkle, som trolig vil konkurrerer med noen av de opprinnelige fiskeartene. Masterstudent Mari Hagenlund arbeider med å finne ut hvor krøkla kommer fra ved hjelp av genetiske markører.

Hvert år arrangerer Brumunddal fiskeforening «Brumunddaldreggen». I fjor vår var fisken svært bitevillig! I alt ble det tatt 28 ørreter med en snittvekt på 3,48 kg. Kjell Arne Slettum dro konkurransens største på 8,8 kg, tatt på en Devon BK.

Krøkleimitasjoner

Ekkoloddet viser mye fisk, fra overflaten og ned til 40 meter. «Skyene» på skjermen er trolig sik, abbor, krøkle, lågåsild, mens buene kan være ørret, grov abbor eller gjedde.

Blant Mjøsas 20 fiskearter er krøkle, sik og lågåsild, og noe laue og mort som er mjøsørretens viktigste byttefisk. Krøkle forsøkes imitert med devonsluker, wobblere, skjesluker og Tomic'er. Naturlig agn (krøkle) har også vunnet terreng de siste årene, her som i Väneren.

– På våren presenterer jeg slukene/ wobblerne i overflaten, 130 fot bak båten. Agnene er i «krøklelengde», dvs. rundt 10 cm. Når overflatevannet stiger til 6 grader, starter krøkleleken under vannspeilet. Da kommer også sulten ørret opp fra de dypere vannlagene, forteller Johnny.

Den magiske pundingen

Den blå timen er over. Båtene rundt oss slukes av mørket. Ved midnatt trekker et iltert snelleknarr oss inn i en annen tilstand. Fisken går hardt ut, tverrvender før den gjør et nytt, hardt utfall – før stanga retter seg. Skipperen, tidligere NM-vinner i trolling, tar det pent.

Vil du prøve lykken på Mjøsa; vær forberedt på å bruke tid før den første fisken over minstemålet på 50 cm. Sju av ti fisker veier mellom 1,2 kg – til drøyt to kg, mens fisk på tre kg ikke er uvanlig. Får du en på fem kg har du all grunn til å løfte fiskehatten!

Du er imidlertid ingen ordentlig mjøsfisker før du har fått en *punding*, ifølge et gammelt ordtak. Dette er størørret over seks kilo. Uttrykket «punding» stammer fra den gamle

måleenheten bismerpund: 1 bismerpund = 5,9808 kg.

Johnny Nohr har i løpet av sine 13 år på Mjøsa brutt den magiske grensa seks

Du er ikke en skikkelig mjøs-dregger før du har fått en punding.

Området sør for Hovinsholm, sør Helgøya, er populært blant mjøsfiskerne, både seint og tidlig i sesongen.

Krøketackle, klar for storørret.

Sannhetens time, Johnny Nohr klar for landing av nok en grom Mjøsørret.

ganger, toppet av en ørret på åtte kilo. Det er et stykke fram til norgesrekorden på 15,3 kg, tatt av Robert Torp i november 1981 utenfor Furuberget ved Hamar.

Lykke på morgenvkysten

Hvor skal du prøve deg som fersk fisker i landets største innsjø? Nohr tipser om områdene utenfor Bangsberget, Grefsheimallén og Nessundet i Furnesfjorden.

– Sandsøra og Langodden er grunne gromplasser om våren. Fiske oppunder land når det er skumt. Strandsonen på disse stedene kan på denne tiden være svart av krøkle.

Også fiske midtfjords kan være bra, forteller han.

Kl. 04.29 kaller Tore Wernberg om bord i Huldra opp over VHF-radioen: Dobbelthogg og to ørreter på 2,1 og 2,9 kg, tatt midtfjords på Tomic og devonsluk.

Sola har for lengst kommet opp, det lave sollyset på blikkstilte vannspeil utenfor Sandsøra virker håpløst i våre øyne. Minutter seinere kommer et etterlengtet utras, nesten uvirkelig. Snart ligger en flott 4,5 kilos fisk i håven.

Det gjelder å ikke gi seg!

På bare nevene

Uka etter mønstrer Jakt & Fiske på båten til Stein Egil Kristiansen, utstyrt med en firetakter i hekken. Elektronikken om bord er begrenset til en jakt-radio og et lite ekkolodd. Han innledet sesongen med å ta et flott eksemplar på 7,2 kg, på morgenvkysten 1. mai. I tillegg har han notert ytterligere en *punding* så langt i år.

– Fiskeutsettingene i Brumunda, Lenaelva og ikke minst Lågen, har utvilsomt betydning for Mjøs fisket, konstaterer han.

Kristiansen benytter såkalt dreggsprøtt; to lange og to korte stenger,

Storstilt ryddesjau

Alt var ikke bedre før. Forurensingssituasjonen i Mjøsa ble verre og verre ved inngangen til 70-tallet. Strandsonen var sleip av alger og vannet luktet ikke godt. På den tiden var det langt mellom storørretene. Det ble iverksatt et krafttak for å redde landets største innsjø. Kampen sto i å minske

tilførselen av næringsstoffer fra jordbruk og kloakk. Industrien rundt Mjøsa ble også pålagt strenge miljøkrav. Mot slutten av 70-tallet begynte fisket å ta seg opp. I dag er Mjøsa tilnærmet friskmeldt.

Furnesfjorden er Mjøsas lengste fjord, 10 km lang, her innerst ved Botsenden.

Et knippe av Johnny Nohrs favoritter, f.v. Rapala Husky jerk, Bomber, Strike Pro og Tomic.

laget av furu. Sprøttene er utstyrt med dreggevinner, en type store fiske-snellere. En herdet stålfjær fungerer som brems mot et grovt tannhjul. «Rapingen» snella gjør når en fisk tar vekker selv den mest søvndrukne fisker! I første del av kampen kjøres fisken på stanga, i avsluttende fase tar fiskeren snøret i hånda og kjører fangsten for hånd. Mer spennende og direkte blir det ikke, og det er trolig forklaringen på at mange fortsatt sverger til dette utstyret.

For å kunne kjøre fire stenger samtidig gjør vår mann følgende: Snøret etter det ene kortsprøttet henger 30 meter bak båten, utstyrt med et søkke på 150 gram, men de tre andre snørene fiskes 20 meter bak båten.

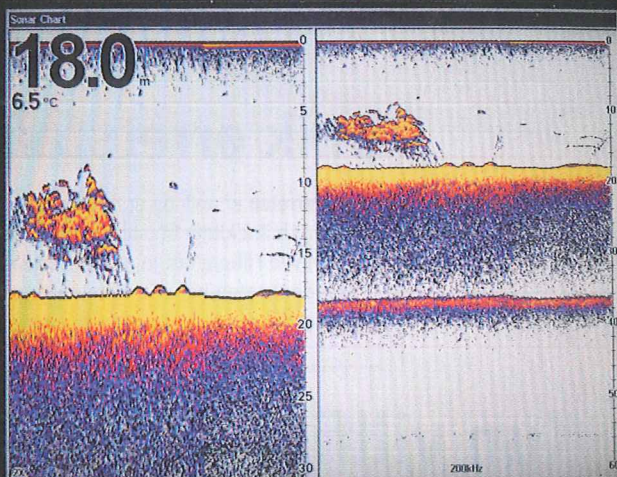
Dermed unngår han at snørene surrer seg i hverandre.

Den effektive devonspinneren

Den dyptgående sluken pleier imidlertid å gi lite fisk i mai. Da er det overflatefiske som gjelder.

– Dorging på Mjøsa er ikke bare vår og høst. Natffisket i juli kan også være utmerket. Likeså november og fram mot jul. Da kan fiske midt på dagen være like bra som morgen og kveld, tipser Stein Egil.

Devonsluken, eller devonspinneren som den også kalles, har fortsatt sine tilhengere og status som storørret-fanger. Noen har fisket et helt liv på Mjøsa uten å ha fått en *punding*. Stein Egil har landet 22, samtlige tatt på

Ekkoloddet viser at fiskerikdommen i Furnesfjorden er upåklagelig.

devonspinneren. Den tyngste ørreten veide 9,2 kg tre andre bikket også ni kilos streken.

– De største har jeg fått når jeg har rodd. Å ro gjør det enklere å variere hastigheten på slukene, samtidig som redskapen fisker litt opp og ned i vannet. Ved bruk av motor blir jo alt mer statisk, mener Stein Egil.

Fordelingen på fangstene morgen og kveld har vært 50/50 under vår-fisket, for hans vedkommende.

Skiftninger i lufttrykk, temperatur, vindretning og endringer i strømmer, som påvirker beitefiskens oppførsel, er nok det viktigste å ta hensyn til, mener ekspertisen. Og husk, «kjører du tomt» et par netter, gjør du ikke nødvendigvis noe feil. Alle som dorger på Mjøsa vil oppleve det!

Uttaket er for stort

– **Storørreten** i Gudbrandsdalslågen er Mjøsas viktigste ørretstamme, da 60–70 prosent av ørreten i innsjøen tilhører denne stammen, forteller fiskeribiolog Morten Kraabøl ved Norsk institutt for naturforskning, Lillehammer. Han kjenner hunderørreten bedre enn de fleste. I 2012 avla han sin doktorgradsavhandling på ørretstammen han har fulgt fra barnsbein av.

Nylig tok han til orde for at det bør innføres fangstbegrensninger i Mjøsa.

– Tidligere beregninger anslår at garn- og sportsfiske tar ut 10–15 tonn årlig. Uttaket burde vært halvert. Kortere sesong er en vei å gå. Fisk over seks kilo bør settes ut igjen. Dette er jo fisk som har klart å gyte flere ganger. Slike individer er lite

egnet som matfisk, men spesielt viktige for stammen, framholder Kraabøl.

Samtidig mener han det bør være aksept for å avlive en ørret som viser seg å være personlig rekord. Fisk like over minstemålet på 50 cm bør derimot heller ikke avlives, mener han. En hunderørret på denne lengden veier 1,3–1,5 kg, men har ikke rukket å bli kjønnsmoden.

– Taler du nå elvefiskerne og næringslivet langs Lågen sin sak?

– Definitivt ikke. Jeg er opptatt av en livskraftig stamme av hunderørret. Fangsttrykket i Mjøsa er for stort, en halvering av fangsten ville medført større gytebestander, som igjen vil gi mer fisk i Mjøsa. En vinn-vinn-situasjon!

Fiskeribiolog Morten Kraabøl mener beskatningen av Mjøsørreten bør halveres.

Unik ørretstamme

Hunderørreten er unik og er trolig den tyngste innlandsørreten i verden. Ut ifra kilder fra slutten fra 1800-tallet ble det på drivgarn ved Fåberg tatt to ørreter som veide 22 og 23 kg.

Hunderørreten har et enormt vekstpotensial. Straks ørretyngelen blir drøyt 20 cm smoltifiserer den og forlater elva.

Straks den kommer ut i Mjøsa begynner den å beite småfisk. Det første året kan den legge på seg 7–800 gram. To år seinere kan den veie 3–6 kg, og etter tre til fem år i Mjøsa kan den oppnå en vekt på 7–12 kg.

Kun villfisk i avlen

– **Gydefiskens oppvandring** fra Mjøsa til Lågen (Gudbrandsdalslågen) pågår fra midten av juli til siste halvdel av oktober. Hittil denne høsten har 440 fisker passert fiskefella. For 2011 var tallet totalt 590, forteller Frank Hansen.

Vi treffer ham og Åse Brenden i Eidsiva Vannkraft inne i demningen til Hunderfossen kraftstasjon. Like utenfor ligger fisketrappa med fangstfella. Her velges årets avlsfisker ut, 16 hunner og 13 hanner. Størrelsen er ikke så viktig, at fiskene er i godt hold og skadefrie er viktigere. At de har hel fettfinne er en forutsetning, det er kun villfisk som blir brukt i avlen.

I gjennomsnitt klekker 85 prosent av de 50 000 rognkorna som trengs for å kompensere en regulert elvelengde på 4,4 km. Hver vår slipper Eidsiva Vannkraft 15 000 smolt

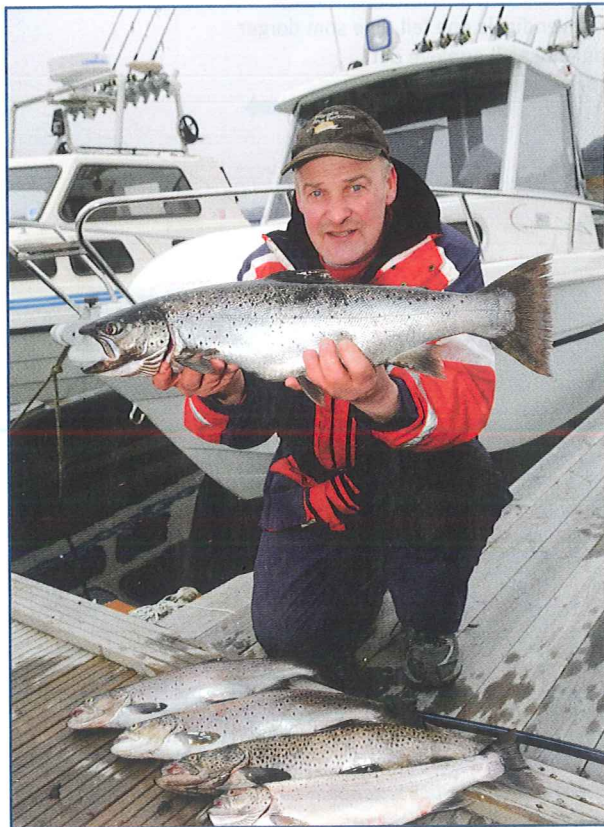
(20–24 cm). Alle smolt merkes ved at fettfinna fjernes. Slik unngår man å bruke settefisk i avlen, samt at man får et inntrykk av fordelingen mellom villfisk og settefisk som vandrer opp fisketrappa. Settefisk blir sluppet på seks ulike steder i Lågen. Kultiveringsarbeidet hadde sin spede start på midten av 60-tallet, etter at Hunderfossen kraftstasjon sto ferdig i 1964.

All fisken som skal videre opp i Lågen blir fanget i fiskefella. Her blir de merket (Carlin-merke), skjellprøver blir tatt, vekt og lengde notert.

– Gjennomsnittsstørrelsen har ligget jevnt på 3,5–4 kg. Den største vi fanget i fjor veide 10,1 kg, mens årets hittil største veide 9,4 kg. Rekordene i fiskefella er 12,9 kg, forteller Frank Hansen, som synes stammen har vært ganske stabil.

Frank Hansen og Åse Brenden i Eidsiva Vannkraft har siden slutten av 1980-tallet arbeidet for å berge hunderørreten, den unike storørretstammen i Gudbrandsdalslågen.

FISKE

Redskapsbruk: Inntil 4 sluker pr. båt.

Fisketid: Alt dreggefiske er forbudt fra 1. januar til 30. april og fra 1. september til 30. september.

I Furnesfjorden, fra en rett linje fra Snippsandodden til Steens kalkbrenneri/Furuberget og nordover, er dreggefiske forbudt i perioden fra og med 1. september til og med 30. april.

Minstemål: All ørret mindre enn 50 cm skal, levende eller død, settes ut igjen.

Vannstander: Lågen, Mjøsa, Vorma, se «vannstander/vannføringer» på www.glb.no

Båtutsetting: Du finner egnede plasser i båthavnene på Hamar, Gjøvik, Moelv og Brumunddal Likeledes ved Fiskehytta på Jessnes, mellom Hamar og Brumunddal, Tingnes båthavn (slak rampe og derfor godt egnet om det er is/glatt om høsten), Totenviken båthavn, Skreia og Eidsvoll sentrum, Holstangen.

Guider i firmaet Trolling Adventure kan hjelpe deg med å komme i kontakt med storørreten i Mjøsa. De tilrettelegger fisketurer for både enkeltpersoner og grupper. post@trollingadventure.no, tlf. 62 20 61 50 eller www.trollingadventure.no

Veteranen Tore Wernberg kjørte sist vår de to første nettene uten ett napp. Men natt til 5. mai løsnet det. Fiskene ble tatt på Tomic, Rapala-wobbler og Totendevon, rød.

Fiskespesial

NUMMER 5 • mai 2013 Løssalg kr 84,-

JAKT & FISKE

Mjøsa:

Dorgesjø
i verdensklasse

HURUMS SJØFISKEPERLER

Stor test:

Disse knutene duger

Vårens våpennyheter

Drivende hunder:

Hvilke raser er best på prøve?

Vi viser vei i
havfiskeutstyret

INTERPRESS NORGE

9 770800 304103

PORTRETET: KNOT STÅLE ERIKSEN | GULLREVEN
NY SØLVFISK-SESONG | VI BINDER FRANCES

